

Микола СЕНЧЕНКО

НАСТІЛЬНА КНИГА ВИДАВЦЯ: ВІД ІДЕЇ ДО ЧИТАЧА

**Київ
Видавництво Ліра-К
2025**

УДК 655.4/.5:[015:061.1](477)

С31

Сенченко М. І.

С31 Настільна книга видавця: від ідеї до читача. Київ : Видавництво Ліра-К, 2025. 80 с.
ISBN 978-617-8633-08-0

Настільна книга видавця: від ідеї до читача – це вичерпний посібник для всіх, хто прагне зануритися у світ книговидання. Від зародження ідеї до моменту, коли книга потрапляє до рук читача, видання розкриває ключові етапи створення літературного продукту. Автор ділиться практичними порадами щодо написання, редагування, дизайну, друку та просування книги, враховуючи сучасні тенденції видавничої справи.

Книга стане незамінним помічником як для початківців, так і для досвідчених видавців, які прагнуть удосконалити свої навички та зробити свій проєкт успішним.

Автор висловлює подяку співробітникам Книжкової палати України імені Івана Федорова: Валентині Муравйовій, Тетяні Устінніковій, Ірині Погореловській, Аллі Плус, Ользі Устінніковій та Анжелі Воронцовій за допомогу в наданні матеріалів для окремих розділів книги.

Книга адресована видавцям, викладачам і студентам України.

УДК 655.4/.5:[015:061.1](477)

ISBN 978-617-8633-08-0

© Сенченко М. І, 2025

© Видавництво Ліра-К, 2025

ВСТУП

Чи задумувалися ви, що стоїть за кожною книгою на полиці? Від першого рядка рукопису до рук читача – це тисячі рішень, де творчість переплітається з технологіями, а мистецтво – з бізнесом. Видавнича справа – це не просто ремесло, а цілий світ, сповнений викликів і можливостей. Сьогодні він стрімко змінюється: цифрові платформи кидають виклик традиційному друку, але й відкривають нові горизонти. У цьому динамічному просторі кожен – від автора, який мріє видати свою першу книгу, до досвідченого видавця, що прагне підкорити глобальний ринок, – потребує надійного провідника. Саме таким провідником стане ця книга.

“Настільна книга видавця: від ідеї до читача” – це ваш практичний посібник у видавничій справі. Вона створена для тих, хто хоче почати з нуля, поглибити знання чи адаптувати свій бізнес до сучасних реалій. Автори-самовидавці знайдуть тут кроки до самостійного видання, невеликі видавництва – вигідні рішення для зростання, а професіонали – ідеї для оптимізації процесів і нових економічних звершень. Кожен розділ – це чіткі інструкції, реальні приклади й поради, які допоможуть перетворити ідею на

якісний продукт і доставити його до читача – головної мети всіх наших зусиль.

У чотирнадцяти розділах ми розкриваємо ключові аспекти видавничої діяльності: від класифікації книг за УДК до стратегій міжнародного експорту. Ви дізнаєтеся, як отримати ISBN, освоїти стандарти друку, захистити авторські права, просувати книги в цифрову еру й планувати бюджет. Цей посібник – не просто теорія, а ваш інструмент для дії. Бо кожна видана книга – це не лише історія на папері, а й історія вашого успіху.

Тож якщо ви готові втілити свою мрію чи підняти видавництво на новий рівень – гортайте сторінки. Ваш шлях до читача починається тут.

ВІД АВТОРА

*Як автори працюють над книгами,
де їх готують і чи є це виключно талантом?*

Як народжується автор: талант, підготовка чи ремесло?

Книга починається з ідеї, але хто її приносить? Автор – це серце видавничого процесу, той, хто вдихає життя в сторінки. Проте питання, як саме людина стає автором, залишається загадкою навіть для багатьох видавців. Чи це вроджений талант, результат навчання, чи, можливо, наполеглива праця? Спробуємо розібратися.

Шлях автора: від натхнення до рукопису

Робота над книгою для кожного автора унікальна. Хтось починає з чіткого плану, прописуючи розділи й персонажів, а хтось просто сідає за стіл і дозволяє словам литися вільно. Наприклад, Джоан Роулінг писала “Гаррі Поттера” в кафе, черкаючи ідеї на серветках, тоді як Стівен Кінг відомий своєю дисципліною – він щодня пише щонайменше 2000 слів, незалежно від настрою. Натхнення приходить по-різному: від особистих переживань, мандрівок, снів чи навіть випадкової розмови. Але одна спільна риса об’єднує всіх авторів – це потреба розповідати історії.

Чи можна навчитися бути письменником?

У країнах світу існують численні програми підготовки авторів. У США, наприклад, популярні курси творчого письма (Creative Writing), які пропонують університети, як-от Айовський університет із його знаменитою Iowa Writers’ Workshop. У Великобританії Університет Східної Англії готує письменників, серед

яких – лауреат Нобелівської премії Кадзуо Ішігуро. У Франції чи Італії більше цінують літературні традиції та саморозвиток через читання класики, хоча короткотермінові майстер-класи також набирають популярності.

Водночас у країнах, де видавнича справа менш розвинена, формальної підготовки може не бути зовсім. Там автори часто покладаються на власний досвід, менторство від старших колег чи онлайн-курси, які стають дедалі доступнішими. Наприклад, платформи на кшталт MasterClass пропонують уроки від Маргарет Етвуд чи Ніла Геймана, а в Україні локальні літературні школи, як-от “Літосвіта”, допомагають початківцям.

Талант чи праця?

Безперечно, талант відіграє роль. Є автори, які з першого рядка вражають унікальним стилем чи глибиною думки. Але талант без праці – це лише потенціал. Ернест Хемінгуей казав: “Пишіть п’яним, редагуйте тверезим”, натякаючи на те, що навіть геніям потрібна дисципліна й самокритика. Письменництво – це ремесло, яке відточується роками: через численні чернетки, відмови видавців і невпинне вдосконалення.

Автор і видавець: чи все “від ідеї до читача”?

Повертаючись до назви книги – “Настільна книга видавця: від ідеї до читача” – варто запитати: чи охоплює вона справді весь шлях? Ми детально описали процеси редагування, дизайну, друку й дистрибуції, але чи достатньо уваги приділено народженню ідеї? Автор – це той, хто стоїть на початку цього ланцюжка. Можливо, назва могла б бути ширшою, наприклад, “Від натхнення до читача”, щоб підкреслити роль автора як першооснови. Або ж залишити “Від ідеї до читача”, додавши підзаголовок: “Як народжується книга у співпраці автора й видавця”. Це залежить від того, наскільки ми хочемо акцентувати внесок письменника у нашій розповіді.

Автор – це не лише той, хто пише, а й той, хто мріє, вчиться й долає сумніви. У різних куточках світу письменників готують по-різному: хтось проходить академічні курси, хтось шукає себе

через досвід. Але всюди успіх приходить до тих, хто поєднує талант із наполегливістю. Видавцеві ж важливо пам'ятати: за кожним рукописом стоїть людина, яка вклала в нього частину душі. Розуміти автора – означає зробити перший крок до створення книги, яка знайде свого читача.

РОЗДІЛ 1.

УНІВЕРСАЛЬНА ДЕСЯТКОВА КЛАСИФІКАЦІЯ

Чи замислювалися ви, як бібліотеки по всьому світу знаходять місце для кожної книги? Відповідь криється в Універсальній десятковій класифікації (УДК) – системі, яка впорядковує знання людства в чіткі коди. Для видавця УДК – це не просто набір цифр, а ключ до інтеграції книги в бібліотечні каталоги, міжнародні бази даних і навіть до її видимості для читачів. Цей розділ пояснює, що таке УДК, як обрати правильний код для вашої книги та чому це важливо для її легального оформлення й просування.

Мета розділу

Розділ “Універсальна десяткова класифікація (УДК)” закликає ознайомитися видавців із системою, яка дозволяє класифікувати книги за їхньою тематикою та змістом, полегшуючи їх інтеграцію в бібліотечні каталоги та міжнародні бази даних. Він пояснює, як правильно визначити УДК-код, щоб книга стала доступною для бібліотекарів, дослідників і

читачів, а також підкреслює важливість цієї системи для легального оформлення видання.

Що таке УДК і чому її знання важливі для видавця?

Універсальна десяткова класифікація – це міжнародна система, яка класифікує книги за тематикою та змістом. Кожен код УДК – це унікальна адреса вашого видання в світі знань. Завдяки УДК бібліотекарі швидко визначають місце книги на полиці, а читачі та дослідники знаходять її в каталогах. Для видавця це також юридична вимога в багатьох країнах, включно з Україною, де УДК є частиною бібліографічного опису книги.

Правильно підібраний код підвищує шанси вашого видання потрапити до бібліотек, книжкових баз (наприклад, WorldCat) і навіть впливає на його престиж. Без УДК книга може залишитися невидимою для професійної аудиторії, а її оформлення вважатиметься неповним.

Історія УДК і роль консорціуму

УДК народилася наприкінці XIX століття завдяки двом бельгійським бібліографам – Полю Отле та Анрі Лафонтену. У 1895 році вони адаптували Десяткову класифікацію Дьюї (створену американцем Мелвілом Дьюї) у більш універсальну систему, яка могла б охопити всі галузі знань і мови світу. Їхня мета була амбітною: створити глобальний каталог усіх публікацій. Так з'явилася УДК – гнучка й деталізована система, яка й досі розвивається.

Сьогодні УДК підтримує Міжнародний консорціум УДК (UDC Consortium, UDCC), заснований у 1992 році. До нього входять національні бібліотеки, видавничі асоціації та наукові установи з різних країн, таких як Нідерланди, Великобританія, Іспанія та інші. Консорціум базується в Гаазі (Нідерланди) і відповідає за оновлення таблиць УДК, їх переклад (включно з українською версією) та адаптацію до сучасних потреб. Завдяки цьому УДК залишається актуальною: наприклад, з'явилися коди для комп'ютерних наук чи екології, яких не було сто років тому.

В Україні УДК офіційно впроваджена як державний стандарт (ДСТУ 6096:2009), а її таблиці адаптує та видає Книжкова палата

України імені Івана Федорова. Саме сюди звертаються видавці, щоб отримати доступ до системи чи консультацію.

Структура та зміст розділу

1. Що таке УДК і чому це важливо знати для видавця

Короткий вступ: УДК – це міжнародна система класифікації знань, розроблена в кінці ХІХ століття, яка використовує числові коди для позначення тематики книг.

Значення для видавця: шифр видання (УДК та авторський знак) є обов'язковим елементом вихідних даних книг у багатьох країнах (наприклад, в Україні для передачі обов'язкового примірника) і сприяє її видимості в бібліотечних системах.

Книга без УДК-коду може бути відхилена бібліотеками чи архівами.

2. Принципи класифікації в УДК

Основи системи: УДК базується на десятковій структурі (0–9), де кожен рівень деталізує тематику (наприклад, 8 – мова, мовознавство, лінгвістика, література; 82 – література, літературознавство; 821 – художня література окремих мов).

Ієрархія: від загального (математика, природничі науки – 5) до конкретного (математика – 51).

Використання допоміжних знаків: крапки, двокрапки, дужки для уточнення (наприклад, 37:001.895 – освітні інновації чи 821.161.2(71) – українська література Канади).

Прості пояснення: читачеві показують, як код “росте” залежно від конкретної книги.

3. Як обрати код УДК для вашої книги?

Визначення УДК – це не складно, якщо знати алгоритм. Ось покрокова інструкція:

1. *Визначте основну тему книги.* Наприклад, (наприклад, історія загалом – 94).

2. *Звузити до підтеми* (історія України – 94(477)).

3. *Зверніться до таблиць УДК.* Їх можна знайти в бібліотеках, онлайн (наприклад, на сайті Книжкової палати України) або придбати офіційне видання. Джерела для пошуку кодів: офіційні таблиці УДК (доступні в бібліотеках чи онлайн за посиланням http://www.ukrbook.net/UDC/UDC_skoroch_table.html),

консультація з бібліотекарем, послуги, які надає Книжкова палата України (http://www.ukrbook.net/UDC_poslugy.html).

4. *Перевірте код*. Проконсультуйтеся з бібліотекарем або зверніться до Книжкової палати, якщо сумніваєтеся.

5. *Вкажіть код у книзі*. Зазвичай УДК розміщують на звороті титульної сторінки разом із ISBN. Формат: чіткий запис без пропусків (наприклад, УДК 821.161.2-31).

Приклади:

Детективний роман: 821.111-312.4 (література англійською мовою, детектив).

Підручник із біології: 57(075.3) (біологічні науки загалом).

Приклади реальних книг із кодами УДК (роман, наукова праця, дитяча книга).

Наприклад, книга автора Шовкошитного В. “Пробудження під час війни” матиме індекс УДК 821.161.2’06-94-96, де

821.161.2 *українська література*

’06 *сучасний автор*

-94 *історичні твори, історіографія, мемуари, спогади*

-96 *наукова та філософська література*

Роман-комікс Maksimova/Максімова Діана “Непередбачені Події”, авторка проживає у Польщі та пише українською мовою, матиме індекс УДК 821.161.2(438)’06-31:741.52, де

821.161.2 *українська література*

(438) *Польща*

’06 *сучасний автор -31*

741.52 *комікси*

Книга для дітей обов’язково міститиме у коді УДК клас, який підкреслює належність до дитячого видання – (0.053.2), або 087.5, тощо. Наприклад, книга автора Вальтера Ульріха “Божевільний світ фізики. Астронавт Ульріх Вальтер пояснює майже все” отримає індекс УДК 53.087.2:52](02.053.5), де

53.087.2 *фізика, спостереження*

52 *астрономія, астрофізика, космічні дослідження, геодезія*
(02.053.5) *видання для дітей шкільного віку*

А якщо книга **про дітей**, то вже буде використано не круглі дужки “(.....)”, а знак дефіс “-....”, наприклад видання “Березова

М. С. Особливості харчування дітей з РАС у воєнний час” УДК 613.22-056.34:616.896-053.2]”364”, де

613.22 харчування дітей
-056.34 особи з проблемами психічного здоров'я. Психічно хворі особи
616.896 аутизм
-053.2 діти та немовлята загалом
“364” воєнний час

Більш детальніше індексуються наукові фахові видання. Саме завдяки перекодуванню ключових слів у мову цифр, вони стають доступні для пошуку не залежно від мови. Наприклад, Всеукраїнська конференція з проблем вищої освіти з міжнародною участю “Екологічно орієнтована вища освіта. Методологія та практика” УДК 378.011.091.214:[502/504+349.6]](477)(06)=161.2=111, де

378 вища освіта, підготовка наукових кадрів
.011 основні концепції
.091.214 навчальні програми,, календарні плани
502/504 наука про навколишнє середовище....
349.6 правові проблеми охорони навколишнього середовища

(477) Україна
(06) видання товариств, організацій
=161.2 українська мова видання
=111 англійська мова видання

Чек-лист : “Як використовувати УДК за 5 кроків”.

1.Визначте основну тему видання

- Про що видання?
- Які ключові слова містить?

2. Знайдіть відповідний розділ УДК

- Використовуйте таблиці УДК або онлайн-ресурс.
- Звужьте вибір до найвідповіднішого класу.

3. Виберіть правильний індекс

- Визначте основний індекс для теми.
- Додайте уточнення (наприклад, географічні, мовні, форматні особливості).